

Vanja Škrobica, prof.

Sto godina Škole likovnih umjetnosti i sto godina njezine knjižnice

Kako je počelo?

Koncem 18. st. u Europi se počinje razvijati industrija, a vodeću ulogu u tome imala je Engleska. Tradicionalna proizvodnja uskoro više nije mogla konkurirati industrijskoj. Mnogi su ustali protiv bezobzirne dehumanizacije, hladne industrijske estetike, istiskivanja proizvoda umjetničkog obrta i težnje za strogim funkcionalizmom. Ali, povratak na staro više nije bio moguć. Preostalo je samo prihvatiti i primijeniti svekolike tehnološke novine.

U Beču je 1863. utemeljen Muzej za umjetnost i obrt, a koju godinu kasnije i škola u kojoj su se obrazovali i brojni hrvatski mladi ljudi, te su, povratkom u rodni kraj, sa sobom donosili svježije ideje. Tako je već 1867. pri Velikoj realci u Splitu otvorena škola s programima za obrazovanje obrtnika. Škola nije ispunila očekivanja i ubrzo se zatvorila. Međutim, nakon pobjede narodnjaka na izborima 1882. u Splitu, otpočele su dalekosežnije aktivnosti i zalaganja dalmatinskih zastupnika u bečkom Parlamentu za otvaranjem redovne škole. Tako je, nakon niza pokušaja, Obrtnička strukovna škola počela s radom 1907. i nije nimalo zaostajala za onom u Zagrebu koju je vodio Isidor Kršnjavi. Za svoju popularnost među građanstvom i ogromni utjecaj koji je imala na obrazovanje u području umjetničkog obrta, škola može zahvaliti svom prvom direktoru inž. Kamilu Tončiću, nekadašnjem bečkom studentu (utemeljio Etnografski muzej i Galeriju umjetnina, te projektirao nekoliko zgrada, primjerice: zgradu Splitskih toplica i Kazalište lutaka).

U ovoj splitskoj školi početkom 20. st. radili su mnogi poznati ljudi: književnici (Dinko Šimunović), glazbenici (Josip Hatze), likovni umjetnici (Emanuel Vidović, Virgil Meneghelo Dinčić, Vjekoslav Parać ...). Znatno broj učenika uspješno je nastavljao studije na akademijama u Zagrebu, Parizu i Pragu: Cata Dujšin, Mirko Ostojica, Marin Studin, Milan Tolić, Ljubo Ivančić, Ante Kaštelančić, Juraj Plančić ... Već 1909. škola je dobila status srednje škole i zvala se C.K. Graditeljska, zanatlijska i umjetnička škola. Nastavila je djelovati i između dva svjetska rata, ali pod nazivom Državna muška i ženska zanatska škola. Nekoliko godina nakon Drugog svjetskog rata škola je ukinuta, a iz nje su proizašle: Tehnička škola, Graditeljsko industrijsko – obrtnička škola te Škola za primijenjenu umjetnost (današnja Škola likovnih umjetnosti).

Škola likovnih umjetnosti mijenjala je tijekom vremena nazive, programe i lokacije, prolazila je kroz brojne reforme, k njoj su "dolazila" i "odlazila" različita zanimanja (glazbena, kulturološka i sl.). Tek početkom 90 – tih škola je postala "čisto" likovna. I tada se 1993., iz nekadašnjih nacionaliziranih zgrada, preselila u zgradu bivše vojarne u Ulicu Fausta Vrančića gdje djeluje i danas.

Biblioteka stare C.K. Obrtničke škole

Knjižnica za nastavnike u C.K. Obrtničkoj školi spominje se iste godine kad se škola osnovala (1907.). U jednom školskom izvješću piše kako su se fondom "marljivo služili i nastavnici i učenici". U godini osnivanja fond je brojio 500 svezaka, dijelom kupljenih, a dijelom darovanih. Već slijedeće godine spominje se 200 svezaka u učeničkom fondu. Knjižnica se svake godine obogaćivala stručnom literaturom uglavnom iz inozemstva. Mada se u povijesnim dokumentima ne spominju imena knjižničara koji su uredno i stručno brinuli o fondu, pretpostavlja se da su to bili njeni profesori: Josip Barač i Dušan Manger (zaslužan što je 1903. u Splitu počela djelovati Gradska knjižnica i bio je njen prvi knjižničar).

Kad je iza Drugog svjetskog rata škola ukinuta, dio fonda su međusobno podijelile škole (na)sljednice, dio je završio u Etnografskom muzeju, Društvu inženjera i tehničara i Sveučilišnoj

knjižnici. Pretpostavlja se da je stanovit broj uništen ili je završio u privatnim knjižnicama. Prateći žig i knjižne naljepnice moguće je točno utvrditi koje publikacije potječu iz nekadašnje C. K. Obrtničke škole. Prema nekim istraživanjima identificirano je svega 170 naslova (knjiga, mapa i ilustriranih revija).

Dio sačuvanog fonda danas se nalazi, kako je već rečeno, u Školi likovnih umjetnosti. Ovom prigodom treba ispraviti i pogrešku koju su učinili autori publikacije "Knjižnica C.K. Obrtničke škole" (izdanje splitske Sveučilišne knjižnice povodom međunarodne manifestacije "Knjiga Mediterana" 1993.), kada su knjigu „Krajky a Krajkarstvi lidu Slovanskeho v ceshach, na Morave, ve Slezsku a Uh. Slovensku”, autorica Marie Smolkove i Regine Bibove, te uvezene ilustrirane časopise "The Studio", u popisu prikazali kao vlasništvo Sveučilišne knjižnice, a zapravo su vlasništvo Škole likovnih umjetnosti.

Publikacije iz knjižnice C.K. Graditeljske, zanatlijske i umjetničke škole sačuvane danas u Školi likovnih umjetnosti

Knjige:

1. „Trine e donne siciliane”, autorice Caterine Binetti-Vertua (izdavač je Ulrico Hoepli iz Milana, 1911.). Iako je knjiga dijelom oštećena, u njoj je moguće pratiti povijesni prikaz vezenja i čipkarstva kao oblika narodne umjetnosti i običaja među ženama na Siciliji; (185 str.+ 84 lista s tablama, 29 cm),
2. „Volkunst in Europa...”, autor Th. (Helmutha) Bossert, tiskana u Berlinu (Ernst Wasmuth, 1926.); ova raskošna knjiga velikih dimenzija (XII + 46 str. + 132 lista s tablama, 27x 38 cm, oko 2,5-3 kg težine) sadrži brojne primjere ukrašavanja,
3. „Das batiken...” je sigurno vrlo rijetka i vrijedna jer opisuje drevnu vještinu bojanja tkanina u Indoneziji. Autor knjiga je Jun Loeber, tiskana je u Oldenburgu u tiskari Gerharda Stallinga 1925. godine; (110 str. sa sl. + 34 str. s tablama, 25 cm).
4. „Krajky a Krajkarstvi lidu Slovanskeho v ceshach, na Morave, ve Slezsku a Uh. Slovensku”, autorice ove mape s uzorcima čipki su Marie Smolkova i Regina Bibova. Mapa je tiskana u Pragu 1908., sadrži 62 lista s tablama 41 x 29 cm.

Ilustrirane revije (stručni časopisi):

1. “Deutsche Kunst und Dekoration“ (Herausgegeben und redigiert von Aleksander Koch). Ovaj ilustrirana revija za moderno slikarstvo, plastiku, arhitekturu, umjetnost stanovanja i ženske umjetničke radove tiskan je u Darmstadtu, Verlagsanstalt A. Koch. Škola posjeduje nekoliko godišta uvezenih i kompletiranih u brojeve: 28. i 29. (1911.), 30. i 31. (1912.), 32.(1913.), 36. (s.a.), 38. (s.a.), 40. i 41.(1917.), 42.(1918.), 44.(1919.), 46. i 47. (1920.) i 49. (1921).
2. “Emporium: rivista mensile illustrata d’arte litteratura science e varietá” (Gerente responsabile Testa Paolo).Ovaj ilustrirani časopis, čiji je glavni urednik bio Giuseppe Monticelli, tiskan je u Bergamu u Institutu italiono d’arti grafiche. Časopis je obrađivao teme iz umjetnosti, književnosti i znanosti. Škola posjeduje ova godišta uvezenih i kompletiranih u brojeve: 31. i 32. (1910.), 33. (1911.), 35. i 36. (1912.), 37. i 38.(1913.).
3. “The Studio” je bio ilustrirani časopis za likovne umjetnosti tiskan u Londonu. Škola posjeduje slijedeće brojeve: vol. 52. (njemu su privezani i sažeci na francuskom, tiskani u Parizu) i 53. (1911.), vol. 55. (njemu su privezani i sažeci na francuskom, tiskani u Parizu) i 57. (1912.) i vol. 59. (1913.).

Iz stare C.K. Graditeljske, zanatlijske i umjetničke škole splitska Škola likovnih umjetnosti je naslijedila i 70 fotografija-negativa (na staklu, 10 x 10 cm, crno- bijelih i u boji) koji prikazuju nekadašnji način tkanja, vezenja, uzorke, mjere ljudskog tijela, način krojenja itd.

Osim ovih naslijeđenih starih knjiga i ilustriranih revija Škola čuva još nekoliko rijetkih i vrijednih djela. Ta djela ne mogu se sa sigurnošću dovesti u vezu s knjižnicom iz vremena Austro – ugarske monarhije zbog nedostatka dokaza (žigova, naljepnica, oštećenja), ali postoje brojne indicije iz kojih je moguće zaključiti da potječu iz onoga vremena (tiskane su na stranim jezicima u inozemstvu, odnose se na područje umjetničkog obrta, raskošno su grafički opremljene ili su tiskane kod tiskara čije su knjige žigom potvrđene kao vlasništvo stare škole):

1. "Meister der Farbe, Europäische Kunst der Gegenwart", raskošna knjiga (35 x 27 blizu 3 kg) autorice Ester Jahrgang (Verlag von E.A. Seemann) tiskana je u Leipzig, 1904. Sadrži sedamdesetak reprodukcija u boji najpoznatijih slikara onoga vremena.
2. "Barbaren und Klassiker", autora Wilhelma Hausensteina (R. Piper & Co. Verlag, Munchen 1922.) govori o umjetnosti "barbarskih" naroda (prastanovnika američkog kontinenta, narodima Bornea, Indije, Jave, Kine, Japana i Perzije)
3. "Illustrations of Human Life" je najstarija knjiga u knjižnici. Potječe iz 1837. godine (Baudry's European Library, Pariz). Tiskana je na engleskom, a školi ju je darovao (uz još neke predmete) pok. splitski kipar i bivši profesor u školi Željko Radmilović.
4. „Die Welt Max Klingers“, (Liebesgabe Deutscher Hochschüler Achte Kunstgabe, Fürche-Verlag), nastala je u Berlinu 1917.
5. "Die Kunst in Italien", ovo raskošno djelo velikih dimenzija djelo (40 x 30 cm) uredio je Luigi Dami (izdavač je Ferrovie dello stato iz Rima) 1934. godine.
6. "Juraj Čulinović, dalmatinski slikar XV. st." knjiga je Angjea Uvodića (nekadašnjeg profesora u školi); knjigu je izdala Galerija umjetnina Primorske banovine, 1933. (prema žigu knjiga je bila u knjižnici Državne srednje tehničke škole).
7. "Orticolture", malo je "enciklopedijsko djelo koje je sastavio Domenico Tamaro, a izdao je Ulrico Hoepli 1910. , odnosno Librario della Real Casa iz Milana;
8. "Durch ganz Italien", autor je I. Halbband (Verlag von Caesar Schmidt, Weihnachten), djelo je tiskano 1900 u Zürichu.
9. „Deutsche sculpturen der neuzeit“, potpisuje Bruno Hesling (Buchhandlung für architektur und kunstgewerbe); ova također raskošna knjiga (40 x 33 cm) tiskana je u Berlinu (?).

Nakon 2 velike revizije provedenih u posljednjih 15 godina, knjižnica danas broji blizu 4.000 svezaka (računalno inventariziranih i katalogiziranih). Računalo se ovdje koristi gotovo 15 godina, a prije desetak godina uveden je u knjižnici i slobodan pristup Internetu. Iako postoje brojni nedostaci u ispunjavanju standarda (prostor, oprema i sl.), ova knjižnica to nadoknađuje svojom zbirkom kiparskih djela u kamenu (radovi učenika nastalih tijekom pola stoljeća) i galerijom slika priznatih hrvatskih umjetnika.

Uloga knjižnice u Školi likovnih umjetnosti (danas)

Kad se osvrnemo i sagledamo stoljetno djelovanje Škole likovnih umjetnosti, nameće nam se prepoznatljiv, originalni odgojno – obrazovni stil rada u svim segmentima: od redovne i izborne nastave, pa do izvannastavnih aktivnosti. U školi se oduvijek poticalo učeničko kreativno stvaralaštvo, primjenjivali se suvremeni oblici, tražile nove metode rada i koristili različiti izvori znanja kako bi se postigli što bolji odgojno – obrazovni rezultati. Velikim dijelom upravo je školska knjižnica zaslužna za brojne uspjehe učenika i njihovih profesora, kako u redovnim školskim, tako i u izvannastavnim aktivnostima.

Split je, govoreći općenito, grad stare bibliotečne tradicije. Krenemo li od čuvenog Splitskog evanđelistara, kaptolskog skriptorija, pa do privatnih biblioteka splitskih humanista, svoje časno mjesto zauzima i fond stare C.K. Graditeljske, zanatlijske i umjetničke škole čiji se manji dio čuva u Školi likovnih umjetnosti, te stoga ima slojevitost: pedagošku, kulturološku i spomeničku.

Literatura:

Knjižnica C.K. Obrtničke škole u Splitu, Sveučilišna knjižnica, Split, 1993.

100 godina Obrtničke škole u Splitu, 1981-1991, Split 1993.

Piplović, Stanko, Kamilo Tončić, Društvo prijatelja kulturne baštine, Split, 1991.

Tatomir, Z. Povijest naše škole, Od obrtne škole do škole primijenjenih umjetnosti i dizajna, 1882.-1993., Škola primijenjene umjetnosti i dizajna, 1993.

Šverko, Ivana, Splitska škola za dizajn, Književni krug, Split, 2003.